

РІШЕННЯ
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Дмитрієв Дмитро Андрійович, 1997 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2020 році Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого за спеціальністю «Право», працює на посаді начальника групи персоналу Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Право».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Донецького державного університету внутрішніх справ, Міністерства внутрішніх справ України, Кропивницький, від 28 серпня 2024 року № 499, у складі:

Голови разової
спеціалізованої вченої ради:

Ганна БУГА, доктор юридичних наук, доцент, начальник відділу організації наукової роботи, Донецький державний університет внутрішніх справ.

Рецензентів:

Євген ЗОЗУЛЯ, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри державно-правових дисциплін та безпеки життєдіяльності факультету № 2 Криворізького навчально-наукового інституту, Донецький державний університет внутрішніх справ;

Ольга МЕРДОВА, кандидат юридичних наук, професор, завідувач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету № 2, Донецький державний університет внутрішніх справ.

Офіційних опонентів:

Ірина ШОПНА, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративно-правових дисциплін інституту права, Львівський державний університет внутрішніх справ;

Михайло ВІХЛЯЄВ, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права, Ужгородський національний університет,

на засіданні 07 листопада 2024 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» Дмитру ДМИТРИЄВУ на підставі

публічного захисту дисертації «Адміністративно-правовий статус релігійних організацій та роль Національної поліції України в його забезпеченні» за спеціальністю 081 «Право».

Дисертацію виконано в Донецькому державному університеті внутрішніх справ, Міністерства внутрішніх справ України, Кропивницький.

Науковий керівник – Сергій ВІТВИЦЬКИЙ, доктор юридичних наук, професор, Донецький державний університет внутрішніх справ, ректор.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, в якому дотримано вимоги пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Зокрема, було визначено адміністративно-правовий статус релігійних організацій на основі національного законодавства та розроблено науковообґрунтовані шляхи забезпечення їх діяльності Національною поліцією України. Так:

уперше:

– сформульоване авторське визначення «релігійна організація» як добровільне, некомерційне об'єднання осіб, створене для задоволення своїх релігійних потреб, яке діє відповідно до свого статуту з виокремленням таких характерних для неї ознак як мета створення, некомерційний характер та добровільність об'єднання віруючих, а також отримання релігійної освіти та релігійного виховання;

– обґрунтовано, що в умовах забезпечення на всій території України уніфікованого застосування законодавства, назріла необхідність прийняття нового нормативно-правового акту у сфері свободи совісті, віросповідання й діяльності релігійних організацій, а саме закону України «Про релігійні організації», який забезпечить кожній людині повну свободу совісті, повноцінний правовий і соціальний статус церков (релігійних організацій) в умовах демократизації, становлення в Україні політичної нації, громадянського суспільства та правової держави, а також закріпить адміністративно-правовий статус, порядок та підстави створення, реєстрації, здійснення релігійними організаціями основної діяльності та діяльності, яка не відповідає основній меті;

– запропоновано процедуру утворення релігійної організації розглядати як різновид установчого провадження (реєстрація статуту релігійної організації) з розподілом на послідовні стадії (підготовча, організаційна, реєстраційна) й дозвільного провадження (відкриття поточних рахунків релігійної організації в банківських установах; включення до Реєстру неприбуткових установ та організацій);

– виділено та поетапно проаналізовано з внесенням пропозицій до законодавства України заходи адміністративного попередження та припинення що застосовує поліція для запобігання вчиненню правопорушень, забезпечення громадського порядку при проведенні масових публічних заходів релігійних організацій, а також застосування заходів відповідальності у разі порушення законодавства такими організаціями або їх членами;

– науково аргументовано, що важливим організаційним заходом забезпечення діяльності Національної поліції щодо охорони громадського порядку під час проведення релігійних масових заходів є складання плану як системи взаємоузгоджених й скоординованих дій, що визначає розрахунок сил та засобів, порядок їх організації і тактику дій в звичайному або посиленому режимі, послідовність та строки виконання відповідними органами та підрозділами поліції заходів охорони правопорядку, попередження й припинення правопорушень. Такий документ включає в себе задачі та відповідальних виконавців, а також карту-схему (додатки до типового плану) розташування нарядів за допомогою використання можливостей штучного інтелекту;

удосконалено:

– поняття адміністративно-правовий статус релігійної організації – це система адміністративно-правових характеристик добровільних, некомерційних об'єднань осіб, створених для задоволення своїх релігійних потреб, діючих відповідно до свого статуту, які визначають права та обов'язки, правосуб'єктність та гарантії функціонування, особливості адміністративно-правової відповідальності, взаємозв'язок із державою, громадськістю та іншими суб'єктами;

– класифікацію релігійних організацій на підставі різних адміністративно-правових критеріїв: конфесійної приналежності, території, на яку поширюється діяльність релігійної організації, організаційно-правовими формами, засадами членства та способами утворення, метою діяльності, складом засновників, органом реєстрації статуту (положення) релігійної організації;

– теоретичні положення щодо розуміння процедури ліквідації релігійних організацій, що включає в себе, по-перше – норми права, які регулюють добровільний порядок ліквідації релігійного об'єднання та, по-друге – правові норми, що закріплюють процедуру ліквідації в судовому порядку як міру державного примусу;

– інституційний підхід до системи органів виконавчої влади щодо взаємодії з релігійними об'єднаннями з розподілом на: а) не пов'язані органи – Кабінет Міністрів України (вищий орган), Міністерство внутрішніх справ, Міністерство культури та інформаційної політики України, Міністерство освіти і науки України, Міністерство юстиції України, Міністерство оборони України та ін. (центральні органи); б) прямі виконавчі структури – Рада етнопольових організацій України при Міністерстві культури та інформаційної політики України; Рада з питань співпраці з церквами та релігійними організаціями при Міністерстві освіти і науки України та Державної служби України з етнопольових та свободи совісті при Кабінеті Міністрів України; в) безпосередні виконавчі структури – структурні підрозділи у зв'язках з релігійними організаціями в різних органах місцевої влади (обласні військові державні адміністрації, територіальні громади; сільські, селищні, міські ради; районні та обласні ради, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст);

– систематизацію адміністративних заходів примусу до релігійних організацій у разі вчинення правопорушень: а) особисті, які спрямовані на засновника, члена релігійної організації (попередження); б) майнові, які спрямовані на майновий стан релігійної організації (штраф, конфіскація предмета); в) організаційні: припинення діяльності релігійної організації.

– поняття релігійне правопорушення як загальносоціальні, суспільно-шкідливі, регресивні, протиправні дії винної деліктоздатної особи, що зумовлюються протиріччями соціального буття, культурних систем, цінностей і світоглядів, пізнання духовної сфери суспільства, проявляються у масовості та зародженні протиріч у відношенні людства до духовності, а іноді й до моральних цінностей;

дістало подальшого розвитку:

– систематизація адміністративно-правових ознак релігійної організації є: мета створення; некомерційний характер діяльності; добровільність об'єднання віруючих; отримання релігійної освіти та релігійного виховання;

– концептуальне бачення складових статусу церкви та релігійних організацій у відповідності до конституційних норм у державі: державна церква та релігія, закріплення її привілейованого становища порівняно з релігійними організаціями інших віросповідань; режим відокремлення церкви від держави і школи від церкви (релігійних організацій);

– правове регулювання реєстрації та припинення діяльності релігійної громади з наданням такому об'єднанню статусу юридичної особи з обов'язком повідомлення державних органів про її утворення (змінити п. 9 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації»), а у разі невиконання такого обов'язку – передбачити адміністративну відповідальність шляхом доповнення Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП) новою ст. 188-58 «Порушення вимог законодавства про свободу совісті та релігійні організації»;

– наукове бачення контролю за діяльністю релігійних організацій з боку реєструючих органів: контроль за дотриманням статуту релігійної організації щодо мети її діяльності; контроль за дотриманням статуту релігійної організації щодо порядку її діяльності;

– основні заходи забезпечення громадського порядку при проведенні масових публічних заходів релігійних організацій органами і підрозділами Національної поліції: переконання – реалізується через вплив на свідомість і волю осіб, із метою формування в них позиції добровільного дотримання ними норм права; примус – заходи впливу спрямовані на попередження й припинення правопорушень (поліцейські заходи); відповідальність (покарання за їх вчинення – стягнення);

– рекомендації щодо дій поліцейських з охорони громадського порядку під час проведення релігійних масових заходів з розподілом на підготовчий (отримання завдання на забезпечення охорони громадського порядку), виконавчий (дії нарядів і управління ними), заключний (згортання сил і засобів, зосередження їх у призначених пунктах, підведення підсумків несення служби)

етапи, постановкою задач на кожному з них та дій в екстремальних, надзвичайних умовах, з урахуванням міжконфесійних конфліктів.

Дисертація виконана державною мовою та відповідає вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерством освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Здобувач має 8 наукових публікацій за темою дисертації, з них 4 статті, у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України:

1. Дмитрієв Д. А. Правове регулювання діяльності релігійних організацій в Україні. *Право і суспільство*. 2022. № 4. С. 284–292.

2. Дмитрієв Д. А. Релігійні організації як суб'єкти адміністративного права. *Juris Europensis Scientia*. 2022. Вип. 2. С. 69–75.

3. Дмитрієв Д. А. Контроль і нагляд органів державної влади за діяльністю релігійних організацій. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 2. С. 604–607.

4. Дмитрієв Д. А. Національна поліція України в системі забезпечення громадського порядку при проведенні масових публічних заходів релігійних організацій. *Право і суспільство*. 2023. № 6. С. 444–451.

У дискусії взяли участь голова та члени разової спеціалізованої вченої ради:

1. Ганна БУГА, доктор юридичних наук, доцент, начальник відділу організації наукової роботи, Донецький державний університет внутрішніх справ, голова ради – виступ позитивний, без зауважень.

2. Євген ЗОЗУЛЯ, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри державно-правових дисциплін та безпеки життєдіяльності факультету № 2 Криворізького навчально-наукового інституту, Донецький державний університет внутрішніх справ, рецензент – дав позитивну рецензію із зауваженнями:

- У підрозділі 1.1. «Релігійні організації як суб'єкти адміністративного права» автор характеризує юридичну природу релігійної організації використовує дефініції «релігійна організація» та «релігійне об'єднання», зазначаючи при цьому, що єдиного та універсального визначення цих понять в юридичній науці не вироблено (с. 33 дис.). На нашу думку, для упорядкування понятійно-категоріального апарату дисертаційного дослідження та чіткого визначення суб'єктного складу адміністративно-правових відносин у досліджуваній сфері поряд із визначенням етимології поняття «релігійна організація», доцільно було б розкрити генезу та сутнісний зміст поняття «релігійне об'єднання». Це є необхідним з огляду на те, що надалі в дисертації автор характеризує особливості релігійного об'єднання як юридичного поняття і суб'єкта адміністративного права (с. 46-48 дис.).

- На стор. 43 дисертації автор, обґрунтовуючи класифікацію релігійних

організацій, доводить, що за національною ознакою розрізняються національні та іноземні релігійні організації. При цьому він зазначає, що іноземною є організація, що створена за межами України відповідно до законодавства іноземної держави. Аналіз чинного законодавства дозволяє стверджувати, що зазначена характеристика є неповною. Зокрема, ст. 2 Закону України «Про захист конституційного ладу у сфері діяльності релігійних організацій» від 20 серпня 2024 року № 3894-IX визначає, що іноземною релігійною організацією є релігійна організація (в тому числі релігійне управління, об'єднання, центр) як юридична особа, що утворена та/або зареєстрована відповідно до законодавства іншої держави, має місце знаходження за межами України.

- У підрозділі 1.2. «Правове регулювання діяльності релігійних організацій» на стор. 53, дисертант досліджуючи адміністративно-правовий статус релігійних організацій виокремлює в його структурі структурно-організаційний блок, що включає порядок створення, діяльності припинення діяльності релігійних організацій. При цьому дисертант пропонує включити до складу цього елемента таку складову як звітність і підконтрольність державним органам. Зазначена позиція здобувача потребує уточнення з урахуванням того, що згідно чинного законодавства церква (релігійні організації) в Україні відокремлена від держави і держава не втручається у здійснювану в межах закону діяльність релігійних організацій.

3. Ольга МЕРДОВА, кандидат юридичних наук, професор, Донецький державний університет внутрішніх справ, завідувач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету № 2, рецензент – дала позитивну рецензію із зауваженнями:

- На нашу думку, у розділі 1 дисертантом не достатньо уваги приділено характеристиці гарантій функціонування релігійних організацій, як одного з елементів їх адміністративно-правового статусу, на якому наголошується автором.

- У цілому підтримуючи висловлену на с. 96 дисертантом пропозицію щодо доповнення Кодексу України про адміністративні правопорушення новою статтею 188-58 «Порушення вимог законодавства про свободу совісті та релігійні організації», спірною вдається запропонована автором диспозиція зазначеної, норми, де конкретизовано назву конкретного закону, вимоги якого повинні бути порушені, а саме Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації». Вважаємо, що правильним є формулювання диспозиції названої статті як бланкетної норми за аналогією формулювання диспозицій інших статей, передбачених главою 15.

- Досліджуючи у підрозділі 2.3. контроль і нагляд органів державної влади за діяльністю релігійних організацій, дисертантом наголошується про актуальність створення єдиного державного контролюючого органу за діяльністю релігійних об'єднань (с. 146), потребує уточнення позиція автора про який саме орган йде мова?

- Потребує уточнення висловлена на с. 193 теза автора про визначення «першочергових задач співробітників міліції», які забезпечують порядок в місцях проведення масових заходів. Така ситуація потребує пояснення: чи то

автором використовувалася інформація з ретроспективних джерел, чи то суто технічна помилка.

4. Ірина ШОПНА, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративно-правових дисциплін інституту права, Львівський державний університет внутрішніх справ, опонент – дала позитивний відгук із зауваженнями:

- Незрозумілим є твердження дисертанта на ст. 51 дисертації про те, що виникнення адміністративної правосуб'єктності релігійних організацій пов'язане з проходженням державної реєстрації їхніх статутів (положень). Водночас, багато релігійних організацій функціонує без державної реєстрації. Без державної реєстрації в Україні функціонують секти, нетрадиційні релігійні рухи, культу, неокульти. Виникає питання, чи формується у них адміністративна правосуб'єктність, яким чином вони можуть захистити свої права?

- Аналізуючи правові проблеми діяльності релігійних організацій (підрозділ 1.3), автор цілком слушно наголошує, що при релігійному та конфесійному різноманітті (Україна визнана найбільш поліконфесійною державою в Європі), в країні все ще зберігається проблема толерантності у міжконфесійних відносинах, що потребує оновлення адміністративно-правових засобів її вирішення.

З огляду на це вважаю, що дисертанту було б цілком доречно запропонувати шляхи вирішення цієї проблеми та відобразити їх в роботі.

- Попри внесені зміни до чинного законодавства стосовно порядку державної реєстрації релігійних організацій, залишається чимало законодавчих прогалин, які необхідно усунути, на що автором звернута увага у підрозділі 2.1 «Особливості утворення та ліквідації релігійних організацій».

Однак, варто наголосити, що процедура державної реєстрації є складною та обтяжливою, тож її спрощення, приведення до міжнародно-правових стандартів є першочерговим завданням законодавця. Так, реєстрація проходить у два етапи, які здійснюються в одному державному органі. Реєстрація статуту та державна реєстрація юридичної особи – це дві різні процедури: різний «пакет» документів, неоднакові терміни (для реєстрації статуту (змін до статуту) – 1 місяць, у певних випадках – до 3 місяців), для державної реєстрації юридичної особи - 24 години). Проблемним залишається питання визначення організаційно-правової форми релігійної організації. Тому, авторові бажано було б розглянути питання внесення до Класифікатора додаткових класифікаційних кодів для різних видів релігійних організацій, що може вирішити окреслену проблему на практиці.

- Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» одним із основних повноважень поліції є завдання здійснювати превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на попередження правопорушень, а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, вжиття в межах своєї компетенції заходів для їх усунення.

Однак, нормативно-правове забезпечення поліцейської юрисдикції під час введення воєнного стану зазнало масштабних оновлень шляхом доповнення та зміни законодавчих положень, які визначають статус поліцейських та

організаційні засади діяльності, у тому числі при забезпеченні громадського порядку при проведенні масових публічних заходів релігійних організацій. Авторів бажано було б звернути увагу на такі зміни в контексті забезпечення безпеки діяльності релігійних організацій.

5. Михайло ВІХЛЯЄВ, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права, Ужгородський національний університет, опонент – дав позитивний відгук із зауваженнями:

- У дисертації містяться положення та наводяться дефініції, співвідношення яких потребує уточнення, зокрема співвідношення юридичних категорій «адміністративно-правові гарантії діяльності релігійних організацій» та «адміністративно-правові гарантії захисту прав релігійних організацій», «адміністративно-правовий статус релігійної організації» та «адміністративно-правовий статус релігійного об'єднання».

- Розглядаючи специфіку адміністративно-правового статусу релігійних об'єднань, необхідно відмітити, що в науці та практиці відсутній однозначний підхід до вирішення питання про правовий статус релігійних об'єднань та їх місце в організації суспільства. Сьогодні немає загальновизнаного визначення релігійного об'єднання. Виявлені характерні риси цього суб'єкта адміністративного права ускладнено тим, що зміст, який вкладається в поняття «релігійного об'єднання» в юридичній літературі, розуміється неоднозначно. Саме тому спостерігається ситуація, за якої поняття «релігійне об'єднання» має різне смислове навантаження залежно від ряду факторів, контексту роботи, особливостей авторського підходу до проблеми тощо. Тому авторів бажано було б під час прилюдного захисту висловити свою точку зору з такого питання.

- Хотілося б почути думку автора про місце Ради етнонаціональних організацій України утвореної при Президентові України в умовах сьогодення, позаяк до завдань якої віднесено вивчення релігійних процесів, що відбуваються у суспільстві. Варто наголосити, що особливо вагоме значення мала організаційна діяльність цієї Ради щодо реалізації процесу отримання ТОМОСУ про автокефалію Української Православної Церкви та втілення його ідеї на національному рівні.

- Додаткового аргументування потребує обрання дисертантом в якості пріоритетного критерію для дослідження видів адміністративно-правових гарантій діяльності релігійних організацій в Україні форми реалізації цих адміністративно-правових гарантій та формування змісту розділу третього дисертаційної роботи.

- Викликає певне схвалення пропозиція автора щодо впровадження карти-схеми (додатки до типового плану) розташування нарядів здійснюються за допомогою використання штучного інтелекту (с. 189 дисертації). На картах-схемах наносяться зони та ділянки відповідальності; усі види нарядів; зони, які перекриваються нарядами; резерви; спостережники за обстановкою, органи управління силами та засобами; місця для розбору з правопорушниками; можливі шляхи евакуації громадян у разі загострення обстановки тощо. Водночас потребує додаткового пояснення практична складова такої пропозиції.

Результати відкритого голосування: «за» 5 (п'ять) членів ради,
«проти» немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована
вчена рада присуджує Дмитру ДМИТРИЄВУ ступінь доктора філософії з галузі
знань 08 «Право», за спеціальністю 081 «Право».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої вченої ради

Ганна БУГА